

Рецензію отримано.

26.06.2026

Голова разової спеціалізованої вченої ради ДФ. 26. 133. 129 доктор педагогічних наук, професор
Олександр Ольга Михайлівна

Голові разової спеціалізованої вченої ради ДФ.26.133.129 у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка доктору педагогічних наук, професору, завідувачу кафедри музикознавства та музичної освіти факультету музичного мистецтва і хореографії Ользі ОЛЕКСЮК

Рецензія

Рецензента Заверухи Олени Леонідівни, кандидата мистецтвознавства, доцента, завідувача кафедри академічного та естрадного вокалу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка про дисертацію **Григор'євої Марії Сергіївни «Історично інформоване виконавство в українській вокально-академічній практиці кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття»**, подану на здобуття наукового ступеню доктора філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво.

Актуальність дисертаційного дослідження М. Григор'євої зумовлена утвердженням історично інформованого виконавства як одного з важливих напрямів сучасної музично-виконавської практики та необхідністю наукового осмислення особливостей його становлення та розвитку в українській вокально-академічній культурі. В умовах інтеграції українського музичного мистецтва до європейського культурного простору особливого значення набуває дослідження принципів виконання вокальної музики різних історичних епох, їх впровадження у виконавську та освітню практику. У цьому контексті дисертація має вагомий теоретичний та практичний значення і становить помітний внесок у розвиток сучасного українського музикознавства, вокального виконавства та мистецької освіти.

Кваліфікаційна наукова праця М. Григор'євої присвячена актуальній та недостатньо висвітленій у вітчизняному музикознавстві проблематиці історично інформованого виконавства в академічному вокальному мистецтві. Робота вирізняється комплексним підходом до вивчення феномену ІВ, специфіки його впровадження в українську виконавську та педагогічну практику, а також окресленням ролі й місця української вокальної культури в

сучасному європейському мистецькому просторі, що заслуговує на підтримку та позитивну оцінку даної праці.

Ознайомлення з текстом дисертації засвідчує глибоку зацікавленість здобувачки обраною темою, що зумовило високий рівень опрацювання матеріалу та сприяло створенню цілісного й всебічного дослідження. Наукова новизна отриманих результатів, означена у кваліфікаційній праці, є беззаперечною. Здобувачкою вперше «систематизовано й узагальнено творчий досвід українських виконавців старовинної вокальної музики з позицій ПВ; висвітлено й проаналізовано виконавську діяльність у царині ПВ всесвітньовідомого українського співака – Героя України Василя Сліпака» (с. 28 дис.), що підтверджує унікальність роботи.

У дослідженні застосовано широкий спектр методів: історико-культурний, типологічний, біографічний, семантичний, емпіричний (інтерв'ю), інтерпретологічний та герменевтичний, метод історіографічного та цілісного аналізу, що забезпечило належну обґрунтованість наукових положень та висновків роботи. Обраний методологічний інструментарій дозволив дисертантці ефективно розв'язати всі поставлені дослідницькі завдання.

Теоретичну основу роботи становлять наукові праці з історично інформованого виконавства, історії західноєвропейської та української музики, теорії, естетики та історії вокального виконавства, що дало змогу комплексно осмислити досліджувану проблематику.

Дисертація має традиційну структуру та складається з анотацій, вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел (151 найменування, з них 28 іноземними мовами) та додатку. Повний обсяг роботи становить 190 сторінок, з них основний текст викладений на 146 сторінках.

У **першому розділі** роботи «Теоретичні та історіографічні аспекти вокального історично інформованого виконавства» авторкою висвітлено теоретичні засади ПВ, простежено еволюцію цього феномену та узагальнено наукові погляди провідних зарубіжних і українських дослідників (**підрозділ**

1.1). Даний підрозділ формує теоретико-методологічне підґрунтя дослідження та окреслює ключові засади, на яких базується подальший аналіз історично інформованого виконавства в українській академічній вокальній практиці.

У **підрозділі 1.2** здобувачка здійснила ґрунтовний аналіз наукових джерел, присвячених історично інформованому вокальному виконавству. Узагальнення праць українських і зарубіжних дослідників дало змогу окреслити концептуальні засади ІВ, виявити особливості його теоретичного осмислення та простежити шляхи практичної реалізації в сучасному вокальному мистецтві.

У висновках до першого розділу дисертантка слушно надає визначення «історично інформоване виконавство».

Другий розділ роботи «Старовинна вокальна музика: естетико-стильові засади та техніко-художні принципи виконання» присвячений дослідженню вокальної музики Середньовіччя та Відродження, а також оперного, хорового та камерно-вокального виконавства XVII – XVIII століття. У **підрозділі 2.1** М. Григор'єва висвітлює особливості вокальної музики епох Середньовіччя та Відродження, які відіграли визначальну роль у формуванні європейської виконавської традиції. Послідовно розкрито еволюцію григоріанського хоралу, багатоголосся, поліфонії та вокальних жанрів, а також охарактеризовано виконавські принципи й підходи до виконання музики доби Середньовіччя та Відродження. У **підрозділі 2.2.** дисертантка комплексно висвітлює становлення оперного, хорового та камерно-вокального виконавства XVII–XVIII ст., простежуючи розвиток жанрів, виконавських принципів і вокальної техніки. Особливу увагу приділено формуванню засад *bel canto*, історично зумовленим особливостям виконання вокальної музики, а також взаємозв'язків західноєвропейських і українських традицій.

У **третьому розділі** роботи «Українське історично інформоване виконавство у царині сольного, ансамблево-хорового та оперного співу кінця XX – першої чверті XXI століття» здобувачка аналізує діяльність українських співаків В. Сліпака, Р. Меліша, О. Пасічник, Т. Журавель та їх творчий внесок

у розвиток історично інформованого виконавства, що висвітлюється у **підрозділі 3.1**. Авторкою встановлено, що зазначені майстри вокального мистецтва вирізняються унікальністю голосу та багатством вокальних можливостей, технікою виконання, «правдивим» артистизмом тощо. Спільними для всіх співаків є виконання давньої музики, відтворення стилістики виконання, залученість у європейську музичну культуру та активної концертно-виконавської діяльності, а саме виступи на провідних оперних сценах і у філармонійних залах Європи, участю в міжнародних конкурсах і фестивалях тощо.

У **підрозділі 3.2** дисертантка розглядає створення та діяльність хорових та ансамблевих (вокальних, інструментальних, вокально-інструментальних) колективів давньої музики Львова, Києва, Одеси, Харкова, Сум з 1990 – 2025 рр., серед яких «Kalophonía», «A Cappella Leopoldis», «Музичні ансамблі», «Silva Rerum», «Dominica», «Cantus Firmus», «Vox animae», «Partes», «Б.А.Х», «Terra Barocca», «Liatoshynskyi capella Early Music Ensemble», «Cantus Firmus», «Ансамбль давньої музики» та ін., що засвідчує інтерес музикантів і слухачів до даної музики та ПВ в цілому. Дані колективи виконували твори українських (М. Дилецького, Ф. Шеверовський, А. Цибульський, А. Рачинського, М. Березовського, Д. Бортнянського, С. Дегтярьова, А. Веделя) та західноєвропейських композиторів. Окрім того, авторка вказує на заснування фестивалів давньої музики у Львові та Києві, а також діяльність мистецьких проєктів, спрямованих на популяризацію старовинної музики.

Аналізуючи особливості виконавських інтерпретацій опери «Дідона та Еней» Г. Перселла у **підрозділі 3.3**, постановки яких здійснені 1995 р. у Львові та 2017 р. в Києві, здобувачкою вдало окреслено спільні та відмінні риси даних постановок. До відмінних рис дисертантка відносить збереження у львівській постановці строгої стилістики епохи Бароко та характерних принципів історично інформованого виконавства, «правдивого» звучання, а в київській постановці – це збільшений оркестровий склад виконавців, що тембрально збагатило звучання, видовищність постановки, поєднання барокового стилю з

довільним трактуванням образів у режисерському баченні. Спільні риси простежуються у вокально-технічних засадах виконання епохи Бароко, текстовій фонетиці, гармоній взаємодії голосової та тілесної пластики тощо.

У висновках за розділами та загальних висновках викладено найбільш важливі результати, одержані в дисертації, які містять розв'язання наукової проблеми. Аналіз кваліфікаційної роботи дозволяє стверджувати про високий рівень обґрунтованості та наукової достовірності отриманих результатів.

Основні результати дослідження висвітлено в достатній кількості наукових працях, із них: 3 статті у фахових виданнях України, одна з яких у співавторстві, 4 тез доповідей у матеріалах міжнародного форуму та науково-практичних конференцій. Оформлення списку використаної літератури, цитат і посилань у тексті дисертації відповідає бібліографічним вимогам Національного стандарту України 8302:2015. У рецензованій праці порушень академічної доброчесності не виявлено.

В процесі ознайомлення із текстом дисертації виникли наступні зауваження і запитання.

Зауваження:

1. У висновках до другого розділу на с. 60 дисертантка надає визначення історично інформованого виконавства, яке є безумовно аргументованим, однак на думку рецензента, його варто було б презентувати в тексті підрозділу 2.1.
2. У роботі не спостерігаємо відеозаписів постановок опери «Дідона та Еней» Г. Перселла, які аналізуються авторкою у підрозділі 3.3.

Запитання:

1. У дисертації Ви застосовуєте емпіричний метод (інтерв'ю)? Як Ви його використовували в дослідженні?
2. У кваліфікаційній науковій праці Ви обґрунтовуєте, що історично інформоване виконавство є не лише способом реконструкції виконавських практик минулого, а й сучасним підходом до інтерпретації вокальної музики.

Як, на Вашу думку, співвідносяться історична достовірність і творча свобода вокаліста?

Варто наголосити, що висловлені зауваження та поставлені запитання свідчать про зацікавленість даної роботи, і не применшують її значущості. Вони засвідчують перспективність подальшого наукового осмислення та розробки порушеної проблематики.

Підсумовуючи вищевикладене варто зазначити, що дисертація **Марії Григор'євої** на тему «**Історично інформоване виконавство в українській вокально-академічній практиці кінця XX – першої чверті XXI століття**» є самостійною науковою працею здобувачки, котра має достатньо високий теоретичний і практичний рівень, послідовний та логічний виклад матеріалу. Дослідження є цілісною, самостійною та завершеною науковою працею, у якій успішно реалізовано поставлену мету та розв'язано визначені завдання. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів, дисертація Марії Григор'євої відповідає усім чинним вимогам МОН України до робіт цього рангу, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії спеціальності 025 «Музичне мистецтво», галузь знань 02 «Культура і мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри академічного та
естрадного вокалу Факультету музичного
мистецтва і хореографії Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка

О.Л. Заверуха

